

Rok 1946

V roce 1946 obec Staré Město patřila k okresu Moravská Třebová v zemi Moravskoslezské. Silnice měly štěrkový povrch a byly v dobrém stavu. Obec měla dobré autobusové spojení, protože přes Staré Město projížděly 3 linky, které začínaly v Moravské Třebové. V obci byla pošta (bez telegrafu), telefon byl k dispozici na poště, v hostinci, v obchodě, na letišti a na družstvu. Rádio bylo v mnoha domácnostech. Ve vesnici byly 3 rybníčky pro požární ochranu, s největší hloubkou cca 1m, v žádném se nechovaly ryby. Největší byl uprostřed obce. Druhý na horním konci u č. p. 122 a třetí pod zahradou domu č. p. 110, vlevo od silnice do Petrušova. Svou rozlohou 1618, 63 ha patřil katastr Staré Město k největším v okrese. Mezi 64 obcemi okresu byl na 5. místě.

V kempeličce 11. 2. 1946 zde byla **první poradna pro matky a kojence**. Lékař sem dojížděl jedenkrát za 14 dní z Moravské Třebové.

Letiště – počátkem března 1946 přišel do Starého Města **Bohumír Siegl jakožto správce letiště**. Byl zaměstnancem Ministerstva dopravy. Letiště bylo postupně uvedeno do původní podoby. Proběhla stavba hangáru u správní budovy, kterou prováděl **Aeroklub Moravská Třebová**.

ZŠ - konec roku 1946 silná dvojtřídní škola, díky přicházejícím osídlencům. Docházka byla dobrá, ovšem v období pilných polních prací, zůstávali doma někteří starší žáci, aby pomáhali v práci svým rodičům. Do Měšťanské školy a gymnázia (5 žáků) se dojíždělo do Moravské Třebové.

Popis školy z roku 1946. Levá polovina přízemí měla jednu místnost, která byla ve starých plánech zapsána jakožto byt pro školníka, v roce 1946 sloužila jako šatna. Další místnost, která byla poměrně malá, měla šířku jako chodba, měla stará kachlová kamna se sporákem. Byla to kdysi školní kuchyně, v roce 1946 se nepoužívala. Další dvě místnosti používala v roce 1946 MŠ. Ve větší místnosti měli Němci poradnu pro matky a kojence. V přilehlé malé místnosti se zazděným oknem byl obecní archiv a ohnivzdorná pokladna. V 1. poschodí byly tři třídy, kabinet, jedna menší místnost a záchody.

MŠ – zahájila provoz 1. září 1946. Byla umístěna do dvou volných místností národní školy dole v přízemí. Němci měli mateřskou školu před válku ve správní budově letiště a když museli před koncem války budovu předat vojsku, zrušili školu a nábytek uskladnili na půdě. První učitelkou byla ustanovena Danuše Kvapilová, dcera obecního tajemníka Adolfa Kvapila. Učila druhý rok, ve školním roce 1945 – 46 učila na mateřské škole v Usobrně. Správcem školy byl ustanoven Josef Kumstát, řídicí učitel, protože správa obecné a mateřské školy byly sloučeny. Mateřská škola byla provozována v době 8:00 – 11:00 a 13:00-15:00.

Kostel – kostelní věž byla v roce **1946 bez zvonů**. Ty byly odevzdány pro válečné účely za 2. světové války.

Kaple sv. Kříže u kostela v roce 1946 sloužila jako márnice. Hřbitov kolem kostela byl v roce 1946 už téměř přeplněn – hrobař při kopání v hloubce jednoho metru nacházel rakev, pod ní byla druhá i třetí a těch kostí. Pod celou hřbitovní kaplí byl sklep, který byl plný kostí. Kosti tam byly srovnány i do hraniček. Původ těchto kostí nebyl znám.

Na zdejších hřbitově neodpočívá žádná významná osobnost. Je zde ale místo, a sice na východní straně hřbitova, hned u zdi za sákristií, kde je pochováno několik ruských zajatců, kteří byli za 2. světové války na práci na velkostatku a kde také zemřeli. V tomtéž místě, Němcům se jistě zdálo nejméně posvátné z celého hřbitova, je pochována řada nemluvňátek, která se narodila v posledních dvou letech 2. světové války v táboře v Dětrichově. V tomto táboře, který tam byl nově vybudován za 2. světové války, byly umístěny mladé ženy polské, ukrajinské a ruské národnosti, na kterých byly konány pokusy s umělým oplodňováním. Velká většina těchto dětí zemřela během několika týdnů. Zpočátku byly pochovávány na zdejším hřbitově, později přímo na nově založeném lesním hřbitůvku v blízkosti tábora. Záznamy o porodech a úmrtích byly ve zvláštním svazku matričním na faře ve Starém Městě v roce 1946. Nevíme, zdali bylo děkanovi páteru Josefovi Dočkalovi nařízeno zapisovat narození a úmrtí těchto nešťastných dětí do zvláštní knihy, nebo to činil ze své vlastní vůle, ale zřejmě je, že člověk nebyl pro Němce člověkem. Nebylo důstojné „pravých Němců“, aby ve stejných listech matričních knih byla zapisována nemluvňátka matek slovanského původu, které byly v tomto smutně proslulém nacistickém lágru.

1946 – **525 obyvatel a 127 domů** (hodně se po válce zbouralo). Podle národnosti koncem roku 1946 většina české, 15 německé, několik lidí tvořili odsunutí Maďaři ze Slovenska, Bulhaři, Slováci. Narodilo se 16 dětí a zemřely 2 osoby.

Počet domů klesl, protože byly zbourány. Bourání prováděli většinou Němci až do svého úplného odsunu. Dřevo, krytina byly prodány zájemcům, hlína nebo vepřovice byly srovnány se zemí. Zbořeny byly totiž domy, které byly úplně nebo z valné části dřevěné a o které nebyl při osídlování vůbec žádný zájem. Číslování domů bylo provedeno pravděpodobně v minulém století a bylo provedeno postupně po obvodu celé obce. Většina domů od čísla 120 do 156 byla postavena ve 20. století, hlavně po první světové válce. Stáří domů č. 1 – 119 se dá těžko odhadnout. Nejstarší byly asi ty celodřevěné chaloupky, které se bořily v letech 1945 – 1946.

Potravinové lístky měla každá domácnost, aby měli možnost všichni si potraviny rozdělit a nestalo se to, že bohatí skoupí vše a na chudé nezbyde. Každý kdo pracoval, měl nárok na všechny základní potraviny na lístkový systém. Tabačenku dostávali všichni muži od 18 let, šatenku každý občan.

Obec měla **zemědělský ráz**, protože pro většinu obyvatel bylo zemědělství jejich obživou. **Cihelna**, která se rozkládala po levé straně cesty do Bílé studně, byla jediným průmyslovým podnikem, který však fungoval jen před 2. světovou válkou. Osídlenci našli tento podnik stojící a čekající na opětovné roztočení kol. V sušárnách bylo tisíce a tisíce nevypálených cihel a drenážních trubek, pro jejichž výrobu byla okolní hlína zvláště znamenitá. Bohužel ze žádné strany nebyl zájem uvést tento podnik do provozu, ačkoliv byla roztočena kola sousední cihelny v Linharticích, která měla k dispozici hlínu mnohem horší jakosti, než z jaké se skládalo celé okolí staroměstské cihelny.

Při prvních žních byli nápomocni i vojáci místní posádky, kteří opravili 2 traktory bývalého německého strojního družstva. Dále brigády na pomoc při sklizni, kterou tvořila 10 členná skupina složená ze studentů z brněnských škol. Bydleli ve škole a stravovali se v hostinci. Počasí přálo, a tak žně byly úspěšně skončeny, bylo zapotřebí plnit dodávky, sklady byly prázdné.

Obyvatelé obce v roce 1946 pracovali jako národní **správci bývalých německých živností**. Za okupace bylo živností o něco víc, než jich bylo obnoveno po revoluci. Zvlášť nápadné bylo ve Starém Městě množství hostinců, bylo jich 7 a kromě toho byla ještě jedna prodejna láhvového piva. K 31. 12. 1946 bylo na seznamu obnovených a německých živností:

- Bednářství – obnoveno na č. p. 125. Pracoval zde od roku 1946 Josef Křenek.
- Dámská krejčová – obnovena na č. p. 136
- Elektrotechnická dílna – obnovena na č. p. 142
- Holičství – obnoveno na č. p. 10
- Holírna – č. p. 145 v první místnosti holič Richard Havlíček
- Hostinec – zrušen č. p. 8
- Hostinec – zrušen č. p. 119
- Hostinec – zrušen č. p. 83
- Hostinec a řeznictví – obnoveno na č. p. 146. Otvírací doba byla od rána až do nočních hodin v hostinci. Pracoval zde nepřetržitě ještě z dob okupace český mládenec Stanislav Ševčík z Horního Štěpánova, stal se později i prozatímním národním správcem, ale sám nestačil na všechnu práci, neboť bylo zapotřebí také v kuchyni vařit a poskytnout hostům v některých případech i oběd. Mladý muž sám se vzdal národní správy a nový dekret dostali manželé František a Ludmila Kupsovi ze Svitávky, kteří se dali s chutí do práce již 15. 8. 1945 a brzy se ukázalo, že pracovali velmi dobře k spokojenosti zákazníků.
- Hostinec a řeznictví – zrušeno č. p. 121
- Klempířství – zrušeno č. p. 139, ale obnoveno na č. p. 62
- Kolářství – obnoveno na č. p. 11
- Kovářství – obnoveno na č. p. 63. Pracoval zde od roku 1946 kovář Jan Kubíček, který zde pracoval i v posledních měsících války jako dělník, potom nastoupil v mobilizaci jako záložník a v roce 1946 se opět vrátil.
- Kovářství – obnoveno na č. p. 81, na podzim 1946 sem přichází kovář Jan Čermák.
- Obchod se smíšeným zbožím – obnoven na č. p. 5. Roční obrat kolem roku 1946 byl 4 850 000 korun při lístkovém systému. Národním správcem byl Alois Sotorník. Otvírací doba byla: po- čt 7:30 – 12:00 a 14:30 do 18:00, v pátek do 19:00 a v sobotu od 7:00 do 14:00. Dne 5. 6. 1945 sem přišli pracovat Eduard a Anna Procházkovi.
- Obchod se smíšeným zbožím – zrušen – č. p. 76

- Pekařství – obnoveno na č. p. 88. První chleba byl vyrobený ve Starém Městě dne 5. 7. 1945 národním správcem Václavem Vojtěchovským. Ode dne 1. 6. 1947 zde pekařskou živnost provozoval Alois Vykydal a Filoména z Konic, okres Litovel, měli 2 děti.
- Prodejna lahvového piva – zrušena č. p. 36
- Řeznictví – obnoveno na č. p. 147. Dostal zde 15. 8. 1945 národní správu František Tenor. Služby poskytoval hlavně občanům ze spodního konce obce a z Dětrichova.
- Stolařství – obnoveno na č. p. 128

Majitelé domů si otevřeli a provozovali pro nedostatek místa doma:

- Krejčovství – č. p. 143
- Obuvnictví – č. p. 151
- Sedlářství – č. p. 137
- Zahradnictví – č. p. 156 s výměrou půdy 0,70 ha pro pěstování zeleniny, byl zde i skleník.

Další obyvatelé Starého Města dojížděli za svým povoláním do různých továren v Moravské Třebové. Zaměstnanost byla tedy úplná. Pracovní doba v továrnách byla osmihodinová. Pracovalo se někde na 2 směny. Počátek směn byl v 6:00 a ve 14:00.

V zemědělství pracovalo 90 rodin s celkovým počtem asi 460 osob, v živnostech 18 rodin asi 53 rodinných příslušníků, dělnických rodin bylo 9 s 27 rodinnými příslušníky, dalších 11 rodin asi 40 lidí bylo různého povolání.

Stav dobytka v roce 1946:

- Hovězí 900 ks, z toho 550 ks krav
- Koně 88 ks, za pěkný pár koní musel dát zemědělec v průměru 30 000 Kčs
- Kozy 150 ks
- Ovce 10 ks
- Prasata 300 ks z toho 20 ks prasnic
- Slepice 2500 ks
- Vodní drůbež 350 ks

Dle náboženství bylo v roce 1946 530 katolíků, 32 evangelíků, 13 československé církve, 3 bez vyznání, 1 baptista.

Přehled okresů a počet rodin osídlenců, kteří přišli do Starého Města:

• Boskovice	z 30 obcí	83 rodin
• Litovel	z 11 obcí	18 rodin
• Tišnov	ze 4 obcí	10 rodin
• Moravská Třebová	ze 4 obcí	8 rodin
• Nové Město	z 3 obcí	3 rodiny
• Hodonín	z 2 obcí	2 rodiny
• Lanškroun	z 2 obcí	2 rodiny
• Prostějov	z 2 obcí	2 rodiny
• Hranice	z 1 obce	1 rodina
• Litomyšl	z 1 obce	1 rodina
• Olomouc	z 1 obce	1 rodina
• Slavkov	z 1 obce	1 rodina
• Vlašim	z 1 obce	1 rodina
• Velké Meziříčí	z 1 obce	1 rodina

Na únorovém zasedání bylo jednáno o **zřízení nového hřbitova**, protože dosavadní už nevyhovoval, dále o zřízení místního rozhlasu, stavbě vodovodu, rekonstrukci obecního domu č. p. 134 a o možnosti provozu cihelny. Dále byl schválen návrh Josefa Kumstáta na zřízení nové mateřské školy.

Myslivecké sdružení – MS – vzniklo dne 3. 12. 1946. Zakladatel byl Vojtěch Kvapil, František Šmeral, Adolf Kvapil a Michal Malach. Kolem roku 1946 se střílelo ročně průměrně 150 zajíců.

Po válce se musela všechna **vejce odevzdávat na předepsanou dodávku** a jednou týdně odváželo auto vejce do okresní sběrně.

Československý svaz žen – ČSŽ byl založen v roce 1946. Tyto ženy měly za úkol pomáhat zajišťovat úkoly, které vyplývaly z usnesení místního národního výboru (MNV) při socializaci vesnice.

Na vánoce dostala každá rodina možnost koupit takzvaný „**Vánoční balíček**“. Byly v něm 2kg mouky, 1kg cukru a 1l rumu. Byl to mimořádný příděl uvolněný ze státních fondů potravin. Jinak byl stále lístkový systém.

Kulturní události:

7. 3. 1946 MOR (Místní osvětová rada) – v sále U Kupsů se konal vzpomínkový večer k uctění 96. výročí **narozenin prezidenta Tomáše Garyka Masaryka**. Děti z obecné školy měly kulturní program.
14. 4. 1946 ZŠ – V neděli se konala v sále U Kupsů **besídka Velikonočního míru** Československého červeného kříže pod heslem „Důvěrou k míru“. Besídku připravili žáci obecné školy podle materiálu dodaného Divizí ČsČK. Besídka byla hojně navštívena.
4. 5. 1946 MNV – MOR – oslava **1. výročí Pražské květnové revoluce**. Byl uspořádán lampionový průvod, který prošel vesnicí od školy k domu mládeže na hřišti. Po kulturním programu žáků obecné školy byla na paměť této události zasazena po levé straně vchodu do Domu mládeže „Lípa svobody“.
9. 5. 1946 MNV – V sále U Kupsů slavnost na počest **Dne vítězství**.
19. 5. 1946 V neděli byla konána v sále U Kupsů první oslava **Svátku matek** v osvobozené vlasti. V pestrém pásmu recitací, zpěvů a tanců vystoupili žáci obecné školy. Všechny přítomné děti dostaly cukroví, které napekla z darů rodičů členka rodičovského sdružení paní C. Siegllová a učitelka Marie Staňková.
28. 5. 1946 Byla v sále U Kupsů konaná oslava 62. **narozenin prezidenta republiky Dr. Edvarda Beneše**.
5. 7. 1946 Bylo vzpomenuo **upálení mistra Jana Husa**. Na Kolberku byl zapálen oheň.
22. 8. 1946 SČM – **1. dožínky**.
14. 9. 1946 V sále U Kupsů vzpomínkový večer na **9. výročí úmrtí prezidenta Osvoboditele**.
22. 9. 1946 SČM – **Letní karneval** u Domu mládeže.
27. 10. 1946 Oslava na počest **státního svátku**.

8. 12. 1946 KSČ – **Mikulášskou zábavu** v sále U Kupsů.
22. 12. 1946 SDH – sehrál sbor dobrovolných hasičů první divadelní hru ve Starém Městě: „Mámy, naše české mámy“ v sále U Kupsů.
26. 12. 1946 SDH – Štěpánská zábava v sále U Kupsů.
29. 12. 1946 ČSS - sehráli členové **divadelní hru**: „Rozmysli si, Mařenko“ v sále U Kupsů. Režii měl Miloslav Svoboda. V hlavních rolích vystoupil Karel Pastýř, Anna a Josef Abrlovi, Alois Kučera a další.